ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ.

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату.

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cettigné“ — Cettigné (Monténégro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 64. ЦЕТИЊЕ, СРИЈЕДА 19. АВГУСТА 1909. ГОД. ГОДИНА II

Цетиње, 19. августа

И опет се морамо бавити држањем бечке штампе. То ми не чинимо што нас баш толико интересује писање и држање њено. Не чинимо ни зато што сматрамо да је оно од утицаја. То чинимо силом околности и преко воље.

Писање бечких листова сврађа пажњу нашу зато што се на нас односи и што се тиче наших интереса. А сврађа нам пажњу још и зато што нити хоћемо нити смијемо дозволити да њено прорачунано и малициозно маневрисање не остане неопажено. Утук на утук!

Ми смо били међу првима који смо забиљежили како је питање о јадранској жељезници поново код Порте покренуто. И онако исто као што смо ми истакли, бавећи се опширније тим питањем, да је сада погодно вријеме, да се оно и у дјело преведе, тако сада и биоградски листови пишу о њему. Поред осталих биоградских листова о јадранској жељезници је ту скоро проговорила и „Самоуправа“. Она је у једном уводном чланку, говорећи о јадранској жељезници, истакла на основу поузданих извјештаја како су велике силе, ради мирољубивог развоја ствари, а и ради економског напретка, учиниле кораке да се што прије оствари дунавско-јадранска жељезница, јер би служила не само економском напретку но и одржању мира. Тога ради „Самоуправа“ је позвала и српску владу — као и ми књажевску — да и она са своје стране учини потребне кораке код Порте.

То је било довољно да се бечка штампа ускомеша и да се устреми противу остварења овога питања.

Износећи детаљно садржину чланка „Самоуправе“, бечки листови су се бацили у озбиљну бригу. Не мори их толико само питање колико их мори то што се нема обзира према Турској. У њима се развило милосрђе и болећивост према Турској у толикој мјери, да су се чисто нашли увриједђени.

А кад се тицало ординарне отмице Босне и Херцеговине те болећивости нигдје није било! Разумије се, јер је бечкој штампи та отмица конвенирала.

Дунавско-јадранска жељезница не конвенира ни мало бечкој штампи и зато је и постала сада тако нежна према Турској.

Турска влада, вели она, сада има других много прешнијих послова него да се бави јадранском жељезницом, а сем тога у турским круговима врло сумњиво врте главом и не могу да виде користи по Турску, него само за Србију.

Како су паметна господа са Бал Плаца! Веле: „Има Турска много прешнијих послова“. То се зна. Али ипак она може, и крај тих „много прешнијих послова“, да обрати пажњу мало и на ово питање и да га не баца у запећак, као што би се то у Бечу хтјело. Може се она, без великог уштрба, позабавити и питањем о јадранској жељезници, јер оно није баш тако безначајно, као што би то бечка штампа хтјела да представи. Важно је оно, врло важно. О томе се онако исто добро зна у Цариграду, као што се зна и у Бечу, с том разликом само што Турска има рачуна да се ово питање ријеши, док се то коси са рачунима Аустро-Угарске.

Зато је и сувишна забринутост бечке господе за интересе Турске. Гдје су били они да чувају интересе Турске, баш кад им толико на срцу леже, раније, рецимо приликом отмице Босне и Херцеговине? Што се нијесу тада показали такви пријатељи и откривали своја болећива срца и забринутост за Турску?

Још је мање, да на ову ствар у турским мјеродавним круговима „сумњиво“ врте главом и да не виде користи отуда по Турску.

Писање турских листова најбоље одаје расположење које у Турској влада према овој жељезници. А оно ни из близа није онако како би га бечка штампа хтјела да представи.

Освајачке намјере Аустро-Угарске и продирање на Исток познато је. О томе зна и Турска. Ако ико, она је баш највише имала прилике да се увјери о пријатељству Аустро-Угарске. И послије свега тога узалудан је сваки труд бечке штампе што на се навлачи јагњећу кожу и намеће јој се за пријатеља. То пријатељство она је скупо платила и једина јој корист свега тога — искуство. Турској се сада пружа згодна прилика да се тим скупо плаћеним, горким искуством користи.

Кад бечка штампа не придаје велики значај јадранској жељезници зашто се у опште бави тим питањем и тако глупо пашти да га осујети?

Само то, па је довољан доказ, да јој ријешење тога питања не иде у рачун и да јој то брка планове.

Смијешно је и њихово заузимање за интересе Турске. Као да у Турској нема ко ће водити рачуна о њој, него је тако ниско пала, да о томе бриже и страхују баш они, који су јој највише квара нанијели и који су је онако брутално опљачкали.

Истина је, што вели бечка штампа да је питање о јадранској жељезници од велике користи по Србе. Али је непобитна истина и то, да је оно од користи и по Турску. Остварење јадранске жељезнице Турској неће бити ни од какве штете; напротив, само од ње може видјети користи и то врло велике, замашне.

А то је баш оно што боде очи бечкој штампи и због чега се толико узрујава! Хтјела би интригама и подметањем да скрије свој задњи смјер и да завара Турску како би осујетила грађење ове жељезнице, која тако много квари рачуне Аустро Угарској, да већ не зна шта ради.

Али јој то неће ништа помоћи. Она се могла до сада претворити и својим увијањем обмањивати свакога. Сад се тиме неће ништа користити. Сав њен труд остаће на јалово. Нијесу дјеца ни у Турској. Знају и они одакле их бије лед. Још боље знају ко им је пријатељ ко не. О томе су се освједочили и баш то настојавање бечке штампе да осујети јадранску жељезницу увјериће је, да је то и за њу добра и корисна ствар и учиниће онако како јој интереси налажу — омогућиће остварење њено. Јер оно што иде у рачун Аустро-Угарској, њој није у рачун и доста је само да Аустро-Угарска буде нечему противна, па да зна да је тек то за њу баш корисно.

Тада ће видјети и сама бечка штампа какву је глупу услугу чинила својој монархији.

Прошла су стара времена, када се оваквим интригама насједало. Сада су се очи свакоме отвориле. „Кога су змије уједале, тај се и гуштерица плаши!“

Бечка би штампа требала већ да увиди то!

Високи путници у Морачи

Као што смо јавили, Њ. Кр. В. Књагиња Милена са Њих. Вис. Књазом Петром и Књагињицом Вјером кренула је прошле сриједе за Колашин, а Њих. Кр. В. Књаз Престолонашљедник и Престолонашљедница у четвртак изјутра. Из Колашина су отишли у манастир Морачу, те су присуствовали храмовској слави, одакле су се повратили у понедјељак.

У пратњи њиховој налазили су се, сем остале свите, и министри г. др. Л. Томановић и др. Секула Дрљевић.

Са Њихова пута добили смо ове извјештаје:

Дочек у Подгорици

Њ. Кр. В. Књагиња са Њих. Вис. Књагињицом Вјером и Књазом Петром пренокила је на Крушевцу, гдје је сачекала Њих. Краљ. Вис. Књаза Престолонашљедника и Књагињу Престолонашљедницу, те су наставили пут за Подгорицу.

Чим се дознало за долазак Њихов, у Подгорици је велики број грађанства високим путницима изашло у сусрет и поздрави их, као што Их је свесрдно и испратио пут Колашина.

Од Подгорице до Колашина

Када су се високи путници кренули из Подгорице Братоножићи су им изашли у сусријет, да Их поздраве. Бурни усклици заорили су се чим су се високи путници указали, а кад су се зауставили, поздравио их је учитељ Симовић и том приликом је истакао значај скорашњег путовања Њ. Кр. В. Књаза Престолонашљедника у Русију. На то је Њ. Кр. В. Књаз Престолонашљедник отпоздравио присутне похваљујући оданост, пожртвовање и готовост Братоножића, који су сваким даном приликом засвједочавали колико им на срцу лежи добро Пријестола и Отаџбине. За вријеме Њихова одмора, Њ. Кр. В. Књагиња Милена милостиво је указала част присутнима разговарајући се са њима, а нарочито са старијим женама, којом их је приликом обдарила, као год што је и Њ. Кр. В. Књаз Престолонашљедник и многе старе ратнике обдарио.

Исто је тако срдачан дочек био и на Веруши, када је високе путнике поздравио поп Томовић, нашто се Њ. Кр. В. Престолонашљедник похвално изразио о Васојевићима.

Као и у Братоножићима Њ. Кр. В. Књаз Престолонашљедник удостојио је својом пажњом присутне, разговарајући се и обдарујући старе ратнике, а Њ. Кр. В. Књагиња окупљена жене, које су је са неизмјерном љубављу предусријетале, пресрећне што је у својој средини гледају.

И овом приликом су при поласку високи путници од стране народа испраћени бурним усклицима, а патриотске пјесме ориле су се чак и онда када су високи путници били већ одмакли.

Дочек у Колашину

Све до Колашина високи путници дочекивани су и предусријетани са ријетком пажњом и највећим одушевљењем. Дочек у Колашину био је сјајан. Пред високе путнике изашао је у сусријет војвода Лакић Војводић са великим бројем грађанства. На самом улазу у варош подигнута је била тријумфална капија, крај које се, са обије стране, све до Брезе поставио силан свијет из мјеста и околине.

Улазак њихов поздрављен је пуцњавом топова и силним одушевљеним усклицима, који су се на све стране орили.

Високи путници одсјели су у војни стан, гдје им је конак нарочито спремљен.

Сјутра дан обишао је варош прво Њ. Кр. В. Престолонашљедник са предсједником министарства, г. др. Томановићем, а за тим Њ. Кр. В. Књагиња Милица и Њих. Вис. Књагињица Вјера и Књаз Петар предусријетани и поздрављани од силног народа, који се око Њих тискао, бурним клицањем.

По подне су путници кренули за манастир Морачу.

Боравак у манастиру

Долазак високих путника у манастир Морачу објављен је топовском паљбом и брујањем звона. Како се пред манастиром био слегао силан свијет из околине, да поздрави високе путнике, то су бурни усклици проламали небо.

Чим је ушао у манастирску порту, Њ. Кр. В. Књаз Престолонашљедник је прегледао почасну чету, која је ту постављена била, и пошто је примио рапорт поздравио Га је епископ г. Кирил, који је изашао пред црквом са свештенством и литијом. По том су ушли у цркву.

BIBLIOTEKA CRNE GORE CETINJE

Сјутра дан послије литургије високи путници су обишли манастир и разгледали његове знаменитости.

У подне је био ручак под нарочито подигнутим хладњаком, којом је приликом Њ. Кр. В. Књаз Престолонашљедник држао врло лијеп говор, који је окупљени народ са највећим одушевљењем прихватио бурним усклицима и одобравањем.

За вријеме ручка пале су неколико лијепих здравица. Њ. Кр. В. Књагињи наздравио је г. Јанко Дрљевић, предсједник одбора за дочек а Њ. Кр. В. Књазу Престолонашљеднику министар правде г. др. С. Дрљевић.

Послије подне високи путници су се повратили, испраћени онако исто одушевљено и срдачно као што су и дочекани.

Повратак у Колашин

При повратку у Колашин из манастира високи путници су врло одушевљено дочекани. Код моста на Тари дочекао Их је велики број коњаника са војводом Лакићем на челу. При улазу у варош силан свет Их је врло срдачно поздравио и испратио до Брезе.

Сјутра дан, у недјељу, био је под хладњаком на Брези ручак, који су давали у част својих узвишених гостију Колашинци. На ручку је било двије стотине званица.

Том приликом Њ. Кр. В. Књаз Престолонашљедник држао је врло диван говор, који је све присутне силно раздрагао, да силним усклицима није било краја.

За вријеме ручка Њих. Кр. В. Књагињи и Престолонашљеднику наздравио је срдачном здравицом посланик Р. Ракочевић, а народ, који је ту у великом броју био окупљен, вио је коло и пјевао патриотске пјесме.

По ручку је народ приредио узвишеним гостима одушевљене овације и узео на руке Њ. Кр. В. Престолонашљедника и однио до стана.

Високи путници су се послије подне опростили са својим домаћинима и повратили за Цетиње, испраћени са највећим ентузијазмом.

Боравак високих путника у Колашину и Морачи биће дубоко урезан у срцима свега народу, који се још једнако налази под одушевљеним утисцима, које је на њих овај пут оставио.

Сукоб на нашој граници

Народ наш на граници према Турској у пошљедње вријеме изложен је разним непријатностима. Као што није поштеђен он сам, тако му није поштеђено ни само имање, а особито стока. То потиче од туда што се с турске стране нарочито настојава да се на црногорско-турској граници изазову нереди и сукоби како би се њима могли правдати разни испади турског пограничног становништва.

Наше власти врло добро су уочиле за чиме се овим изазивањем иде, те су енергично настојавале, да својим коректним држањем и уздржљивошћу не даду накаквог повода за реметење пограничног мира чак и по цијену знатних жртава.

Као што је познато, у пошљедње вријеме је у Турској поведена озбиљна акција противу Арбанаса у циљу њихова разоружања и увођења законитости. Мисија Џавид пашина у Арбанији врло је добро позната. Изазивањем пограничних сукоба и нереда, Арбанаси су хтјели да оправдају своје држање и настојавање, да се њихово разоружање спријечи и да се обустави поведена акција противу њиховог држања. Нарочито се то испољило у пошљедње вријеме, од како се Џавид паша повратио у Арбанију и од како се налази у непосредној близини наше границе.

Овим поводом је Књ. Влада издала овај комунике:

„Овога љета непрестано се с турске стране настојало, да се изазову нереди на граници васојевићској, на што се Књажевска Влада жалила и овдашњој отоманској легацији и преко свога отправника послова у Цариграду, напомињући, да тим изазивањем пограничних нереда арнаутски елеменат тежи само да избјегне разоружању, које им предстоји. Пошљедњих дана опет су се та изазивања поновила на граници Велике, гдје је велички капетан тешко рањен био, као и још двије особе. На жалост, у том изазивању нереда умијешан је и царски аскер под притиском мјесног елемента, коме и они већином припадају. С наше стране, увиђајући циљ овог изазивања, издаване су нашим пограничним властима строге наредбе, да се пази на уздржање пограничног мира, а предстојећим доласком Џавид-паше у Плаво и Гусиње, надати се, да ће овако несносно погранично стање престати."

ХРОНИКА

„Sloboda" и „N. Jedinstvo" — Правда и правица и „Dubrovnik" — Бригадир Јанко у Бечу.

„Sloboda" и „N. Jedinstvo". Неко је једном врло згодно рекао: Чудни смо ми Срби! Чим ко није с нама, одмах нам не ваља. Одмах шпијун, туђински агенат, плаћеник, положара, као да сваки мора мислити као што ми хоћемо! Разгледајте само српске листове, па ће те се увјерити. Нећете наћи ни једног иоле истакнутијег човјека који није оптужен, осумњичен и окаљан. Сваки од реда није исправан тако, да се у чуду морате запитати: па ко је међу нама честит и поштен?... И добро је рекао. Чим се нема коме друго шта рећи, одмах се означава као плаћеник, продана душа и т.д. То се испољило и сада, приликом полемике, коју воде спљетски листови „Sloboda" и „N. Jedinstvo". Прва ријеч што је пала, то је била: плаћеник! Уреднику „Slobode", др. Смодлаци, не допада се писање „N. Jedinstva". Нарочито му се не допада што стоји на страни Црне Горе и неће као он, да се служи испадима и клеветама против ње. И чим не пише тако, довољно је, да је „црногорски плаћеник"! Општа мана, општа болест. Као да не може неко да нешто ради из убеђења, из чисте љубави, него само из интереса и за паре! Од нас је и далека помисао да сумњичимо „Slobodu" и њена поштована уредника. Али, аналогно томе, зар се не би та тешка ријеч и њему рећи? Кад је г. Стражичић црногорски плаћеник, зашто се не би могло и њему рећи, да је и он плаћеник неког другог. „Jedinstvo" се заузима ништа мање за Црну Гору него се он заузима за неку другу земљу. Један походи Црну Гору и њене државнике, али зато други походи другу једну земљу и њене доглавнике, па рече ли му ко, да је плаћеник? Не! нити му је ко рекао, нити треба да му рече, нити има ичеса необичног. И кад све то стоји тако и ружно је и недостојно је клеветама се служити. Нарочито то не доликује ни мало представнику демократске странке и човјеку, који служи и ради на слози Срба и Хрвата. Тиме се рђава услуга чини не само Српству, него и Југословенству, ако му је до слоге на срцу колико и на језику.

Правда и правица и — „Dubrovnik". Послије дужег ћутања и „Dubrovnik" је проговорио о Црној Гори. И прво што је нашао за потребно да рече то је било питање о коме он ни појма нема, а о коме је проговорио онако како је информован од листова — са стране. Због тога је с патосом и подвикнуо: „Не знамо само како и зашто политички разлози имају имати више снаге и од правде и правице!" Кад се већ „Dubrovnik" толико заборавља, да једну ствар претреса и говори о њој са висине тобож као добро информован, ни нама ништа не остаје него да „Dubrovnik-у" на то одговоримо баш његовим рођеним ријечима на све његово испредање: „Не знамо само како и зашто политички разлози да буду претежнији од правде и правице!" Sapienti sat!

Бригадир Јанко у — Бечу. Страни листови су опет пронашли нешто о чему ми ни појма немамо и ако се то тиче нас. Они су открили како се г. бригадир Јанко Вукотић налази инкогнито у Бечу! Опет нека тајна мисија!.. А г. бригадир Јанко Вукотић не само што није крочио нигдје ван земље, него на Беч и не помишља. Зашто ли је та измишљотина сад опет требала?

Велика несрећа у Кривошијама

— нарочити извјештај —

Дубровник, 15. августа

И домаћи и страни листови пуни су извјештаја о великој несрећи, која се догодила аустриској војсци ових дана у Кривошијама приликом њихове вјежбе. Већина од тих извјештаја су нетачни, а сада се демантује како би се цијела та ствар од јавности прикрила и како се не би о томе говорило.

Пролазећи кроз ове крајеве, имао сам прилике да се о цијелој овој ствари обавијестим тачно и исцрпно и зато вам саопштавам шта је све на ствари:

Ових дана аустриска војска, која се налази у околини Дубровника, имала је своје вјежбе. Један дио војске држао је већу вјежбу у Кривошијама.

Тај дио војске кренуо је из Дубровника још у зору, око четири сата. Када су се стали пењати уз Кривошије војници су почели да малаксавају. Па и поред тога наређено је, да се иде напријед како би се видјело колики напор могу да издрже. Од силног напора, умора и жеге војници су почели да падају као снопље. Како је пало преко двије стотине војника и тринаест официра, то су вјежбе прекинуте те се војска вратила натраг.

Већи дио војника отпремљен је одмах у болницу, а неки су пуштени и кућама.

До сада се неколицина налазе на самрти.

Још за вријеме вјежбе било је и несрећних случаја.

Тако се зна, да је један војник пао мртав у близини Дубровника, по повратку. Други је један, Иван Бокић из Љубишкога, пао мртав у самом путу.

Када му је жена дознала за смрт, ударила је кап.

Сви унесрећени војници су резервисте, „пригува", како се овдје зову.

Противу заповједника чете поведена је истрага, јер се ова велика несрећа приписује његовој неопрезности. Већ по себи разумије се, да ће бити благо кажњен, а да све то неће ништа помоћи толиким породицама, које су упропашћене смрћу својих хранитеља.

Ове вјежбе имале су за сврху да покажу овамошњем свијету како је аустриска војска на све готова и како за њу никаквих препрека нема. Излишно је већ и да напомињем, да од Дубровника до Кривошија живи све сам овејан Србин, те се хтјело да им се покаже каква је аустриска војска и шта све може да учини.

Из овога се најбоље може видјети колико се овамо људски живот цијени.

Сем овога страдало је још неколико аустриских војника у Кривошијама — а биће и на другим мјестима — од грома. За вријеме силних грмљавина, које су се над Кривошијама разлијегале, гром је убио неколико војника који су били на стражи, изложени непогоди.

И то се такође крије, али ово очевидци причају.

Српство

Једна скромна прослава. У првој половини септембра мјесеца прославиће у Биограду тридесетогодишњицу глумовања Светозар Филиповић, познат под омиљеним именом „Чика Фила". За дуги овај низ година чика Фила је у служби богиње Талије пријешао све српске земље било као члан појединих позоришних друштава, у којима је увијек заузимао одлично мјесто, било као вођа њихов. Прошле године, за вријеме анексије са својом одабраном дружином досезао је и до ловћенских падина, Боке, намјеравајући да, преко Котора, дође и на на наше стране, сав сретан што му се пружила прилика да се са својом трупом прикаже и на сред ломне Црне Горе.

ПОДЛИСТАК

Идеје водиље у француској револуцији

Emile Faguet

— превео *К. М. Костић* —

(Наставак)

Међутим, идеја једнакости остала је да је извршити будуће генерације, ако остану дошљедне духу револуције и ако је могу одбити од неминовних пошљедица.

Из идеје једнакости извели су револуционари и идеју једнакости обичаја. Униформисање није никаква једнакост; али је то један знак и то најласкавији у очима проповједника једнакости. Vigny је казао:

„Отмена простота задржана је у великом свијету и проузроковала је не само јаку одвратност код великих мислилаца, него и мржњу, која је била жедна крви." Познато је, да револуционари, који су били одлични људи, веома обдарени — Јакобинци сањали су униформисање понашања, спољњег изгледа, обичаја, одијела, држања итд.: они су маштали да начине од друштва манастир са скученим правилима, двију врсти, од којих је једна идеја угушивања и уништавања индивидуе у *држави, а друга идеја поштованог униформисања, као знак једнакости између људи.* једнакости «природне» између свих људи, а те су ријечи декларације: «сви су људи једнаки по природи».

Осим идеје једнакости револуционари су проповједали и идеју слободе. Међутим, шта су хтјели они овом идејом слободе? По свој прилици, прије да укину аристократију него ли деспотизам. Револуционари су мислили да ће одмах утврдити слободу чим утврде демократију. Они су прије свега измислили «краљевску демократију,» и тиме су мислили да је револуција створена. Држава, подијељена између краља и народа, заступљена је била посланицима: ето слободе! Међутим, то је било само укидање посредништва великашког између краља и народа: једном ријечи, то је било укидање аристократије. Они су најпослије убили и краља, а замијенили га чистом демократијом: тиме су они само промијенили владу, и мјесто краљевског кабинета створили су скупштину. Али тиме није никако добијена слобода, јер није био уништен деспотизам.

Слобода је респект према правима индивидуе, а тај респект није био чист у духу револуционара, нити дубоко у њиховом срцу, али је код њих била нека брига назначити тачне границе права и њихове употребе (што је потребно и држави и друштву) што није било код њих ни јако ни постојано. Они су написали декларацију права — дјело узвишено, племенито и разумно, које је било најбољи програм либерализма.

Међутим, док је у девизи републиканској слобода заузимала прво мјесто, у декларацији је заузимала друго мјесто: «Човјечја права су једнакост, слобода, сигурност и право својине.» Пређимо преко тога и анализирајмо идеју слободе у декларацији права. Члан 6 и 7. гласи: слобода је моћ, која припада свакомe човјеку, да чини оно што не шкоди праву другога.» Она има као принцип природу, као правило правду, као заштиту закон; њена се морална граница садржи у овоме: «не чини другоме оно, што не желиш да се теби учини.» Право исказати своје мишљење било путем штампе било каквим другим начином, право скупљати се у тишини, и слобода вероисповијести, није могло бити забрањено! Али из овога лаконизма може се увидјети да редактори нијесу довољно проучили приједлог. Они су доста јасни, али су ушли у сасвим други детаљ, кад се говори о «сигурности,» „својини« и «суверенитету».

Напошљетку овакосу судили о слободи. Они су врло добро знали да је она моћ, па ипак нијесу страховали у својим правима, а нарочито су радили са страхом око ограничења те моћи, да не би она била виша од њих. Слобода је у томе да се не чини оно што штети право другога. Прије свега, то је добро речено, а и истинито је; али то није сасвим тачно. Са овом дефиницијом слободе, вјероватно је, да би Сократ попио отров и Исус Христос би био разапет, да су се родили послије декларације права: јер било је неких стечених права, која су била више прикривена, а декларација није обухваћена њима, већ оном ријечи «штете». Ријеч тако слаба, али тим страшнија за оне који се служе снагом слободе.

Ако је довољно потребно да, шкодећи правима другога, не угњетавам их, и не нападам, зашто би била онда употреба слободе злоупотреба? Кад сам ја слободан у границама «праве државе» којима се неће моћи нашкодити, онда какву би употребу имао од слободе? У члану VIII настаје питање о слободи штампе, слободи зборова и слободи вјероисповијести. Питања о слободи удружења и о слободи наставе није било, а ова празнина не може остати неокажена.

(Наставиће се)

Али доста је било, да су га власти виђеле у друштву нашег главног уредника, па да не само чика Фила не види ни Цетиње, ни Котор, него и да се, преко воље и на брзу руку, опрости и са аустриском монархијом... Да би његова тридесетогодишњица испала што боље, изабран је нарочити одбор, у коме су признати српски умјетници, а другови слављеникови: Милорад Гавриловић, Саво Тодоровић, Илији Станојевић — „Чича Илија“, Милорад Петровић — „Ђидо“ и Бранислав Ђ. Цвјетковић. Јубиларна представа биће у Бранином Позоришту, а приказаће се „Отмица Сибињанака“, у којој ће слављеник приказивати најљепшу улогу своју, Стризе-а. Слављеник је и као добар умјетник и као миран, кротак и исправан човјек, а одлични Србин заслужио свако признање, те му и ми топло честитамо ово његово славље.

Српска црква у Скопљу. Послије дугог отезања, турске власти су дозволиле, да се звоно, које се налази већ толико времена на Ђумруку у Скопљу, може узети за цркву, те се на српској цркви Св. Спаса на Преображењу први пут чуло брујање звона.

† Светислав Коларевић. У Ср. Карловцима преминуо је професор Светислав Коларевић. Он је био потпредсједник архидијецезалног одбора, благајник „Змаја“ друштва српских књижевника и умјетника. Лака му земља била!

Срби — турски официри. До сада Хришћани нијесу могли бити официри у турској војсци, изузев љекара, доктора и инструктора. Како се сада даје право и хришћанима, да могу бити официри, то су се неколико Срба пријавили за војничку школу у Цариграду.

Поправка Дебанжева топа. У Србији намјерају да Дебанжеве топове преправе у брзометне, те је расписан конкурс, на коме је Ерхартова фабрика поднијела најбољу понуду.

Пољопривредни одсјек. На биоградском универзитету основаће се пољопривредни одсјек, ради чеса је чешком професору и познатом пољопривредном стручњаку д-р Јулију Стокласу понуђена катедра за пољопривреду.

Словенство

Јавна скупштина у Загребу. Одбор сацијалне демократске странке био је сазвао у Загребу јавну скупштину, али су је власти забраниле и учеснике оружјем растјерале. Прошле недјеље је сазивачима испало за руком, да скупштину и одрже. Послије говора неколицине њих, који су осудили несносно стање у Хрватској и Славонији, донесена је ова резолуција:

„Велика народна скупштина, обдржавана у Загребу на Свеучилишном Тргу, најоштрије осуђује данашњи апсолутистички режим бана баруна Рауха као врхунац свега, што је двогодишње изнимно стање над Хрватском по налогу и заповијести властодржаца у Бечу и Пешти могло да до сада произнесе, те подједно с огорчењем просвједује против свакога настојања, као и саме помисли, која би ишла за политичким оживљавањем злочиначке протународне Куеновске мађароншtине, нарочито пак осуђује службено кортеширање подбана пл. Цуваја за ову сврху, а уз помоћ пустог фразирања о тобоже престојећој изборној реформи, што није него прости политички властодржачки маневар. Насупрот овоме раду службене и инспирисане по вишим факторима експонентске личности захтијева ова скупштина, као још једини преостатак уставне политичке слободе народа у овој земљи, подижући одлучно свој глас за угроженим нашим народним и људским правима, да се безодвлачно сазове хрватски сабор, јер би узакоњењем изборне реформе на темељу опћег, једнаког, изравног и тајног права гласа прије свега другога, могло доћи до правога изражаја народне воље и како би све струје и политичке тежње у нашем народу могле према својој јакости задобити одговарајуће заступство у репрезентативном народном тијелу“.

Спомен Прерадовићу. Сад у недјељу је откривена спомен-плоча великом пјеснику Петру Прерадовићу на његовом родном дому у Грабовици у Хрватској. Том приликом је била и велика народна свечаност у спомен пјесника.

Бугарско Собрање. Бугарско Народно Собрање састаће се у првој половини септембра ради одобрења накнадних кредита за бугарског краља и за прославу 22. септембра — проглашења бугарске независности.

† Д-р Фран Врбанић. У Загребу је преминуо др. Фран Врбанић, професор свеучилишта, редован члан Југословенске Академије Наука и народни посланик. Био је велики поборник слоге Срба и Хрвата, одличан правник, велики зналац финансиске науке и статистике и неустрашив борац за народна права. Вјечан му помен!

Прослава заузећа Шипке. У уторник је у Бугарској прослављена тридестдруга годишњица заузећа Шипке кланца, те је том приликом откривен споменик погинулим и рањеним борцима. Овој свечаности је присуствовао и изасланик руског цара, генерал Ботов, пошто је руска војска и извршила заузеће Шипке приликом ослобођења Бугарске.

Поглед по свијету

Побуна Арбанаса

Џавид паша је наставио своју мисију. Поново се обрео међу Арбанасима, одузимајући им оружје и упућујући их на законитост. Као и раније, тако и овог пута наилази на отпор код појединих племена, само што је свако арбанашко опирање узалудно, пошто Џавид паша собом води војску и брзометне топове, те без икакве милости и обзира руши и коси све што му на пут стаје. Из тога се види, да је Џавид паша добио у Цариграду одријешене руке и да се баш озбиљно предао, да арбанашким зулумима стане на пут.

Критско питање

Пошљедња нота великијех сила упућена Турској проузроковала је велики обрт у односима између Грчке и Турске. Опасност рата је прошла. Турска је принуђена, да своје односе према Грчкој измијени и да се задовољи тиме што су велике силе критско питање узеле у своје руке. Природна је ствар да оно ни овог пута неће бити ријешено, него ће, као до сада, остати отворено. И бојкот грчке робе у Турској биће угушен. Велике силе су се и за то заузеле. На грчким бродовима су истакнуте заставе великих сила, те су оне препоручиле Порти, да настојава како би се омогућило искрцавање грчке робе.

Турски парламент

Сједнице турског парламента су закључене, те ће се парламент састати у другом засједању 14. новембра када ће се наставити дебата око ријешења црквеног питања у Турској.

Велеиздајнички процес у Трсту

У суботу је изречена пресуда над оптуженим Талијанима у Трсту. Осуђено је 24 мазинијеваца, што су учествовали тајним сједницама друштва „Democrazia sociale italiana од 6 недјеља затвора до једне недјеље, а неколицина само на новчану глобу.

Шпанија и Мароко

Ни из Шпаније ни из Мелиле нема никаквих вијести о стању ни на ратном пољу, ни о побуни револуционара. По томе би се могло закључити, да је мир и на једној и на другој страни, али кад се знају прилике и у Шпанији и у Мароку тешко је вјеровати да се све смирило, него ће, напротив, бити затишје послије кога ће тек настати оно од чега се тако много страхује.

ПРИВРЕДА

Конгрес земљорадничких задруга. Под убавом Фрушком Гором, у питомом Сријему, у напредном мјесту Руми данас се састаје конгрес српских земљорадничких задруга. Ово је дванаеста година од како се конгреси држе, на којима се састају задругари да одмјере снагу своју и да се огледају не само у ономе што су учинили, него и што ће учинити. Радећи преко цијеле године у задругама на привредном и културном напретку, они се једном годишње сви састају на разговор и договор како би им рад био крунисан што већим успјехом. Зато су и ови конгреси од врло велике важности и значаја, зато се на њих и гледа са неком неисказаном надом на будућност. Код нас нема ни земљорадничких задруга, па нема ни конгреса. И немајући ни једно ни друго, природно је што се са нашим привредним напретком и не можеме похвалити онако како би требало, да је срећа, прегалаштва и напредних људи. Код нас се на задругарству радило, али се, по готову, није ништа учинило. Стварано је неколико задруга, али једина од њих издваја се никшићска. Раније се жалило како за задругарство немамо стручне и вјеште људе, али тој жалби сада нема мјеста, јер је један од наших државних економа нарочито ишао у Биоград и тамо с успјехом свршио задругарски курс. Зато смо с правом и очекивали и очекујемо, да се приступи оснивању земљорадничких задруга и да тај привредни рад буде непрекидан и грајан. Састанак српских задругара у Руми поздрављамо свесрдно и у исто вријеме желимо, да стопама њиховим пођу и наши привредници, јер је крајње вријеме, да се и код нас сложно прилегне на рад око привредног напретка без кога не може ни бити напредак једног народа у опште.

Винарски курс у Србији. Главни савез земљорадничких задруга у Србији приређује од 31. августа до 6. септембра винарски курс у селу Бањи до Аранђеловца. Програм је курса: важније напомене о условима доброг подрума за вино; о судовима за чување вина, спремању нових и чишћењу покварених судова; берба и прерада грожђа; вријење кљука, односно шире и радови око њих док се не добије вино; отакање и претакање вина; знатније промјене у вину за вријеме њиховог дозревања и њихов утицај на вина; мане и болести вина са спречавањем и лијечењем; и начини пречишћавања здравих вина и спремање за продају. Колико би то нашим виноградарима користило када би који и од њих присуствовао овоме курсу!

Дневне новости

Американски Срби — Господару. Њ. Кр. В. Књаз Господар поводом Своје педесетогодишњице владавине, која ће се на свечан начин до године прослављати, почео је већ да добија дарове са свију страна Српства из велике пажње и пијетета према Њему. Тако су му Срби из свију српских крајева, настањени у Чикагу послали ових дана прекрасан ловоров сребрни вијенац, који су пропратили врло топлим и срдачним писмом, молећи Га да њихов дар прими „са оном љубављу и симпатијом каквом од вазда гаји према милом нам Српству и славној Црној Гори“. Дар Американских Срба, као и остали дарови, нарочито ће се чувати, те ће о прослави Њ. Кр. Књаза Господара бити изложени. Срби у Америци овим својим поступком заслужили су сваку похвалу, те је њихов дар на Цетињу врло симпатично прихваћен, пошто су и овом приликом дали видна доказа да умију цијенити и уважавати своје великане.

Изјавио саучешће. Поводом смрти професора карловачке гимназије Светислава Коларевића г. др. Секула Дрљевић, министар правде и заступник министра просвјете, упутио је овај телеграм: „Управи гимназије, Сријемске Карловци .Гласом о смрти проф. Коларевића мога доброг учитеља дубоко сам дирнут. Част ми је преко вас увјерити професорски збор, да с њиме дијелим жалост за ненакнадним губитком, а вас замолити, да угледној фамилији честитога покојника изручите моје најискреније саучешће. Министар др. Дрљевић.“

Генерал Володимиров. Познати пријатељ српског народа и велики поборник словенске заједнице генерал Володимиров, који је истакао својим говорима приликом свога боравка у Прагу на свесловенском конгресу и Загребу, обилазећи оптужене Србе и узимајући их у одбрану преко руских листова, допутовао је на Цетиње, одакле је отишао у унутрашњост. Г. генерал Володимиров се јако интересује балканским Словенима, те је дошао да се упозна и са нашом земљом. Добро нам дошао!

Г. др. Томановић о Маћедонији. За вријеме боравка г. др. Л.

ЈЕЛЕ

— Д. И. Тајхман —

Воз се тихо довукао к Бресту. Из вагона првога разреда изађе лагано на перон господин од којих тридесет година у широком сивом огртачу и мекој путној капици с торбицом преко рамена.

Он одмјери мрким зачуђеним погледом кондуктера, који га је, журећи се некуд, добро гурнуо, и сав незадовољан стаде се тискати кроз свијет, који се овамо-онамо мотао.

«Ето их!.. почиње већ домаћи ред!« помисли он, осјећајући непрестано гуркање и, протуравши се напокон с тешком муком до трпезарије, сједе за слободан сто и наручи чашу чаја.

Валеријан Петровић Тобелов враћао се из Париза кући, на своје родно имање «Ручји«.

Пред осам година, оставши недавно без оца и поставши богатим нашљедником, Валеријан је Петровић право како се каже, са свеучилишне клупе одјурио за границу, оставивши «Ручји брizи управитељевој.

Прве су три године прошле Валеријану Петровићу у грозничавом проважању с мјеста на мјесто, из једнога града у други: прошао је све знаменитије градове Француске, Њемачке, Италије, Швајцарске, био је и у Мадриду и напокон, уморан од толикога путовања, вратио се у Париз, гдје је и живио не излазећи све до сада.

Својих се «Ручја«, гдје се Валеријан Петровић родио, сјетио некако случајно, под утицајем неке тихе сјете и чезнућа, које га је у пошљедње доба све чешће и чешће захватало — и, сјетивши их се, обрадовао се, па не часећи ни часа, спремио се у Русију, «к родним гробовима«, како је говорио на растанку својим париским друговима.

Но чудно што се Валеријан Петровић приближавао више к циљу свога пута, то је у њем све више расла жалост за остављеним Паризом.

Срдио га је и груби начин општења кондуктера и лоши буфети на малим постајама и помањкање свих оних неопходних удобности на путу, на које се тако научио у туђини. Некако против воље опажао је он само ружно, сваку неугодну ситницу, и срдио се сам на себе, спомињући се готово са сузама у очима тих осам година, које су му тако брзо, тако неопажено и, главно, тако пријатно, пролетјеле тамо на Западу.

«На што ћеш и радити на тим својим Ручјима?,» питао се је по стотя пут Валеријан Петровић, упрвши се челом о стакло и гледећи на бесконачну равнину с ријетким вазама на густе бале траве.

Замишљао је себе сама у великим собама Ручјевскога двора, сјећао се имена сусједних властелина и срдито бацао на под угасуте цигаре.

Машта му је представљала огромни запуштени парк с рибњаком, зараслим шашом, с полуразваљеним шиљама и сјеницима, са сагњилим клупама и статуама нимфа и грација, којим су којекаки дерани поодкидали главе.

«Гадно, гадно!« шаптао је он за себе и права, здрава цигара одлети на под.

— Постаја Ручји! Воз стоји три минута! завиче кондуктер, завиривши у купе.

Валеријан се Петровић лагано спусти на перон, прође готово празну постају и, не знајући, што ће, устави се на крилцу. Осим једних сељачких таљига, у које су била упрегнута два кљусета, није других кола било.

Требало се покорити. Погодивши се, Валеријан се Петровић с тешком муком попне на високе таљиге, покрије пледом замазану врећу са сјеном, што је замјењивала сједиште, и коњи кренуше.

Импровизирана екипажа појури бучно по џомбама сеоскога пута, дижући за собом читаве облаке прашине, бацајући и тресући на све стране Валеријана Петровића, који се је узалуд мучио, да сједи право. Он је стиснуо зубе и одлучио, да ће трпјети.

Пут је био онај најобичнији руски пут, једнолична се поља измењивала са шумицама; далеко, на страни, плавила се шума.

Од необичне вожње осјети Валеријан Петровић доскора тако неподношљиви бол у слабинама, да се у њему породила жеља, да скочи с таљига и пође пешке.

Измучени коњи, сопећи се и спотичући се, извукли се напокон на главни пут. Пут је био равнији. Почињало је добро Валеријана Петровића.

Слика се измијенила.

На десно, све шарене од цвијећа простирале се на далеко широке ливаде, сливајући се с плаветнилом небескога свода. Пред њим, у даљини, дизао се иза грмља бијели торањ сеоске цркве, чији се је крст на сунцу блијештио. На лијево, извијајући се између хумака и губећи се у гуштари, сребрнила се ријека. А ено и млина, и господарских зграда и великога бијелог властелинског двора...

Сва се та слика, обливена јарком свјетлошћу, отварала богатом панорамом пред Валеријаном Петровићем. Он је наједном препознао позната му мјеста и срце му се, бог зна зашто, узбуркало.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Томановића, предсједника Министарског Савјета, у Боки Которској, изашла су два интервјува: један у спљетском „Našem Jedinstvu“ а други у „Agramer Tagblatt-у“. И у једном и у другом интервјуву уметнуте су у уста г. др. Томановића о Маћедонији и такве ријечи, да се још одмах могло видјети, да су ти разговори нетачно саопштени. То су и биоградски листови не само уочили но и схватили, те су још унапријед нарочито огласили, да су ови разговори нетачни, очекујући демантовање. То је демантовање шљедовало. У службеном листу „Глас Црногорца“ изашао је, поводом тих интервјува, овај деманти: „У „Нашем Јединству“ и „Аграмер Тагблат-у“ изашли су разговори нашег министра предсједника са дописницима тих листова, у којим разговорима односно Маћедоније дописници нијесу у свему тачно схватили мисао г. министра предсједника“.

Министарска криза. У Србији је избила министарска криза, коју је изазвала оставка министра правде г. Стојана Рибарца. Криза још није ријешена пошто сви министри нијесу на окупу.

Погранични сукоб. Страни листови имају извјештаје како пограничне сукобе на црногорско-турској граници изазивају Црногорци, који прелазе на турско земљиште и врше пљачке. Колико у томе ими истине видјеће се из нашег чланка у овом броју, у коме се говори о томе пограничном сукобу.

Допутовао на Цетиње. Г. др. Александер Митровић, адвокат и народни посланик, бавиће се до сада у Боки Которској међу својим бирачима, допутовао је и на Цетиње, да би се информовао и покупио податке за велеиздајнички процес.

Отпочели рад. Државни Савјет, Велики Суд и сви обласни судови у понедјељак су отпочели редован рад по истеку судског одмора.

Официрска школа. Питомци официрске школе налазе се на одмору до конца овога мјесеца, а од 1. септембра почеће редовна предавања.

Четрдесетогодишњица. Ове године се навршује четрдесет година од како је основана на Цетињу богословско-учитељска школа и дјевојачки институт царице Марије. Они су основани у септембру 1869. год., те ће ове године у септембру и један и други просвјетни завод прославити своју четрдесетогодишњицу.

Црквени реформатор. Грчки листови саопштавају, да је познати руски свештеник Петров из Грчке отпутовао за Бугарску, одакле ће за Србију и по цијелом Балкану држећи предавања о реформама православне цркве.

Слава у Савини. Манастир Савина, који се налази између Херцег Новог и Зеленике, и ове године је славио своју храмовску славу о В. Госпођи, када је, као и свакад, био народни сабор. На храмовску су славу и ове године били многи из Црне Горе.

Народна Банка у Бару. Поводом огласа новоосноване Народне Банке у Бару многи су се обратили на нас питањима, поводом тога што је истакла фирму „Народна Банка *Књажевине* Црне Горе“, да ли ја привилегована, нашта смо у стању да их обавијестимо, да је то сасвим *приватна* установа као год и други домаћи новчани заводи, те не само што није привилегована, него не ужива ништа веће повластице но остали домаћи заводи, који су, као и ова у Бару, потпуно приватно подузеће. Фирма њена означава — до душе мало незгодно од куда и потиче забуна — само да се налази у Црној Гори, као год што се Подгоричка Банка назива по своме средишту. Новчани завод, који је пројектован и кога ће држава основати је хипотекарна банка и она са банком у Бару нема никакве везе. Толико ради објашњења.

Грозница од „папатача“. Скоро сваком, ко је путовао Херцеговином и Боком Которском, остали су у немилој успомени комарци, познати под именом „папатача“. Још је срећа ако се човјек врати само и израњен од „папатача“, јер се често понесе оданде и маларија, инфуленса, па чак и тифус, а човјек не маже никако да схвати, како је у опште могао доћи до тих болести. Сад је аустриско министарство спољних послова издало наредбе на намјесништва у Задру и Трсту, у којима се све те болести — скупа се оне називају грозница од папатача — објашњавају и тумаче као пошљедица уједа тих комараца. У наредбама манистарства прописују се мјере, којима се човјек може бранити од папатача, али се не прописује лијек, јер он се још није пронашао.

Јесење вријеме. За вријеме силних жега и тропске врућине се са жељом изгледало на кишу, а сада се тешком муком не можемо да опростимо од ње. Од како је почела да пада, готово није престајала. Ако је није било преко дана, по цијелу је ноћ лила тако издашно и обилно као што то само на Цетињу може да буде. Ушљед великијех киша и вријеме је у толикој мјери захладнило као да нијесмо у августу, него као да је јесен освојила. Како ове велике и дуготрајне кише не могу бити од користи по усјеве, то ће им нанијети много штете ако се вријеме не прољепша. Исто су тако велике кише биле и у унутрашњости.

Народно здравље

Надзор општинских власти над продајом млијека. — Млијеко је важна човјечија храна, нарочито у раном дјетињству. Од њега зависи, хоће ли међу дјецом бити оних страшних љетњих пролива, који их сатиру. Зато је — бар по већим мјестима — дужност мјесне власти да се постара, како ће потрошачи добијати увијек добро и беспријекорно млијеко. То донекле власти и чине, али махом врло једнострано. Пазе већином само на то, да мљекари не сипају воду у млијеко, а све им је друго посредно. И не питају, је ли млијеко иначе „чисто“ и исправно. А много би прече било — нарочито за здравље становништва, да се постарају: 1. Да мљекари краве, штале и послугу чисто држе. — 2. Да краве сходном храном хране и иначе на њихово здравље пазе. — 3. Да при мужи пазе на чистоту. — 4. Да само свјеже млијеко крчме а у чистим судовима држе и доносе. — 5. Да ти судови не буду од лима, па још и сумњивим лемовима лемљени. — 6. Да се млијеко не доноси на отвореним колима непокривено и сунцу изложено, како се може напрашити и загријати. — 7. Да су мљекарска кола чиста, и тако удешена, како се неће много труцкати и млијеко у њима бућкати. — 8. Да не дијеле оброке, не преливају и не доливају судове на улици на самим колима.

Али ни сама власт не може све. И потрошачи ваља да је у томе помогну, а најбоље ће у томе успјети, ако буду одлучни. да само од исправних мљекара млијеко троше. Кад продавци буду осјетили. да и потрошачи пазе, како им се млијеко доноси, убрзо ће се потрудити, да их задовоље, јер им иначе млијеко неће имати потрошење.

Вишак рођених у Србији за пошљедњих 40 година. — На 10,000 становника било је у Србији вишка рођених:

Године 1866—1870	1622	
„ 1817—1875	950	
„ 1876—1880	300	(по рату)
„ 1883—1885	2177	
„ 1889—1890	1774	
„ 1891—1898	1432	
„ 1895—1900	1525	
„ 1901—1905	1637	

Народности у Угарској. — Под природним прирастом становништва разумије се годишњи вишак рођених над умрлим.

На свакох 10,000 становника било је тога прираста:

	1903:	1904:	1905:
У цијелој Угарској . .	106	122	79
посебно: међу Нијемцима	106	111	86
Мађарима	113	126	78
Словацима	118	141	95

	1903:	1904:	1905:
посебно: међу Хрватима .	123	130	88
Јеврејима .	143	144	130
Рутенима .	109	161	151
„ Србима . .	86	110	61
„ Румунима .	69	103	58

Књижевност

О Српском Народу и Српској Земљи. Према жељи, израженој на пошљедњој скупштини Српске Књижевне Задруге, да се издањима њиним даде јаче национално обиљежје, Главни Одбор Задругин одлучио је да, по могућству, у сваком од даљих кола Задругиних издања штампа по једну књигу *о Српском Народу и Српској Земљи.*

С тога објављује овај, сталан, **стјечај** *за списе из области народне историје, политичке и културне, географије и етнографије.* Списи ови треба да су написани сасвим популарно, објашњени довољним бројем илустрација, карата, графичких прегледних таблица. У појединим списима треба да се обухвате, од прилике, ови одјељци народног живота српског:

I. Историја политичка цјелокупног Народа Српског, у појединим периодима, редом; као наставак I и II књиге *Историје Срп. Народа* од Љ. Ковачевића и Љ. Јовановића:

1) Српски Народ — за Немањића и њима савремених владалаца српских;

2) од распада Царевине до потпуног потпадања под Турке;

3) ропство под Турцима и борба против њих, уз друге; ускоци, хајдуци, сеоба;

4) устанци и ослобођење, стварање самосталних држава;

5) данашње стање, политичко и друштвено, Турског Народа; буђење националне свијести његове (Овај се спис жели нарочито и што прије).

II. Историја културна: 1) књижевност: а) стара, у Немањићкој држави, у Приморју, у Босни; б) нова до Вука; в) новија и најновија (све — више антологички: најкраће препричана садржина главних дјела, угледни одломци из њих, по потреби, у модерном књиж. језику); 2) *умјетност:* сликарство, скулптура, грађевинарство; домаћа и занатска умјетост; музика.

III. Опис појединих покрајина Српске Земље: 1) Краљевина Србија; 2) Црна Гора; 3) Стара Србија и Маћедонија; 4) Босна и Херцеговина; 5) Троједница: Сријем и Славонија, Хрватска, Далмација с Истром; 6 Банат, Бачка и Барања; — или и поједине од области, споменутих заједно. У овим списима треба да се изнесе 1) опис покрајине: географски, у главним и значајним облицима; у административном погледу, главна и знатна мјеста, по потреби, с најкраћом историјом насеља; 2) општа карактеристика народа; живот његов: а) материјална култура: врсте рада којима се бави и у којима се одликује у пољу, на дому, занати, храна, ношња, б) духовна култура: вјера, обичаји, забава, школа.

Списи ови треба да чине једну цјелину, те се, у доцнијима мора избјегавати понављање онога о чему се већ говорило увијек упућујући на њ; а треба да буду у величини средње књиге Задругине, око 10 штампаних табака.

Спис, који буде примљен у издања Задругина, награђиће се нарочито, хонораром од 100 динара по штампаном табаку, с помоћу прихода од фондова Задругиних. Првоме спису, који би се штампао у наредном XIX колу Задругину, рок је 1. априла 1910 год. доцнијима увијек 1. јануар.

Из бијела свијета

Дао сина у „замјену“. Из Сегедина јављају: Неки богати марвински трговац дао је г. 1901. свога сина у „замјену“ биљежнику Рихтеру у Чанди. Мало за тим нестало је деветогодишњега дјечака. Сада је на смртној постељи открила нека жена, да се син Рихтеров из Сегедина вратио у Чанду ради епидемије, и зато, јер се није могао сложити са трговчевим сином. Замрзивши трговчева сина намамио га је у шуму, гдје га је из флобертице простријелио кроз око, за тим ножем разрезао у комаде, а одијело побацио у ријеку Марос. Умирућа жена није хтјела прије открити ту грозну тајну, јер се је бојала дјечакове освете.

Напрасит официр. Хонведски официр Таби већ је одсједио три мј. у тамници, јер је некоме госту банио у једној ресторацији паприку у очи. Дошавши на слободу до мало је показао, да у затвору није укротио своју ћуд. У једној кавани у Ст. Биограду сједио је касно, те кафеџија није могао затворити кавану. На то је дошла полиција са градским капетаном на челу, који га позва, да се удаљи, јер се кавана мора затворити. Официр мјесто да се удаљио, извукао је сабљу, псујући заповједника страже, која се морала удаљити да не би легла крв.

Вјенчање у мртвачкој капели. Мржња против Кинеза и Јапанаца досегла је и у Америци свој врхунац. Американци им не дозвољавају ни улаз у цркву. Ту нема разлике, био богат или сиромах доста да је Азијат. У Coney Island-у живи богати јапанац Kres Koyama. Он се заручио с неком Luisom Bollbach, и хтио се вјенчати. Покуцао на једна па на друга црквена врата, али свуда га протјераше. Што ће учинити? Сјети се он капелице на гробљу, на уговори с једним погребним друштвом да му нађе попа, који ће благословити његов брак. И то се догодило, па се Kres Koyama и његова млада жена осјећају сасвим сретни, макар су свој брак међу мртвима склопили.

ОГЛАС

Госп. **Стеван Тофовић**, комисионер у Солуну, који је ово дана лично походио Црну Гору, ставља своје услуге на расположење свима трговцима и у опште увозницима и извозницама у Црној Гори за сваковрсну робу коју Црна Гора увози или извози.

Солун као главно трговачко мјесто турске царевине свакако заслужује пажњу нашег трговачког свијета, те ће се многи услугама г. Тофовића корисно послужити.

Кореспонденција могућа на: српском, турском, француском, талијанском, грчком и арбанашком језику.

Услуга брза, тачна и солидна.

Адреса:

Petrouch Toffo, commissonaire

8,20 Salonique (Turquie).

»Ипак је то диван поглед!... Чудно, чини ми се, као да сам га сасвим заборавио!« мислио је он, не осјећајући више бол у слабинама и повикне човеку:

— Тјерај, братац, та коњи ти се вуку као корњаче!

Човјек опали коње, који су и без тога већ *брзо летјели, и таљиге попут стријеле појуре* с брда.

Имали су још само мало пута.

Пут је, обишавши малу брезову шумицу, водио мимо рибњака, који је био окружен великим врбама.

Валеријан Петковић поново стаде маштати присјећајући се на времена из раног- му дјетињства.

Ено га, како заповиједа цијелој чети сеоских дјечачића, оборужаних шибама, јуриша на коприву, која је обилно расла за кућом: ено, како, подупрт слугом Јаковом, сједи на широким леђима старога »Црвенка«, који на велико огорчење дјечаково неће да слуша његових удараца остругама и не миче се с мјеста дотле, док му Јаков не повикне: »Ајде! али пази да не срушиш господичића«: ено, како са синчићем кухара, фригастим Васком, пушта змаја на ливади уз рибњак: ено, како сабире гљиве с дадиљом и краварицом Дуњашом; ено, како се сакрио од дадиље у врту и заспао онђе, положивши главу на мекану свилену длаку великога кућног пса »Друшка«.

Живо се сјетио, како се престрашио, кад је чуо оца, да ће доскора доћи учитељ. Учитељ се *приказивао дјечаку* врло великим срдитим човјеком...

Звонки дјечји гласови изведоше Валеријана Петровића из укочене замишљености. Он подигне главу. Којих десет корака од њега под трима старима јелама скупила се рпа дјеце. Она су плеле вијенце и весело чаврљала међу собом.

Како су познате Валеријану Петрови ћуге јеле! Како је често некад он сједио под њима; гу се је, под тим јелама, одлазећи у Москву, у гимназију, опростио са својом мајком, коју је годину дана за тим, нашао у гробу...

— Барине (господине) — окрете се мужик. — Камо заповиједате: господском двору или на село?

Но барин није одговорио. Он је ниско спустио главу и плакао обилним, несуздрживим сузама разблудног сина, који је напокон опазио очински кров...

Штампа К. Ц. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник **Лазар Чобељић**

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ